

“TOMURCUK” DERGİSİ ÜZERE DEĞERLER EĞİTİMİ

Dr. Öğr. Üyesi Refide ŞAİNİ
Uluslararası Balkan Üniversitesi
refide.saini@ibu.edu.mk
Kuzey Makedonya

ÖZET

Balkanların merkezinde yer alan Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, tarihte birçok milletlere ve medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Makedonya, 1991 yılında bağımsızlığını ilan ettikten sonra Yunanistan ile isim sorunu, Bulgaristan’la da kimlik sorunu yaşamaya başladı. Yunanistan’la sorun 2020 yılında çözüldükten hemen sonra Bulgaristan Kuzey Makedonya’nın Avrupa Birliği’ne engel oldu. Komşularıyla sürekli gerilim yaşayan Kuzey Makedonya’da eğitim de bu durumdan olumsuz olarak etkilenmektedir.

Bu çalışmamızın ana bölümünde *Tomurcuk* dergisinde eğitim değerleri üzere dururken giriş bölümünde ise Kuzey Makedonya’daki Türk çocuk edebiyatı üzerine kısa bir bakış yapılmıştır. Kuzey Makedonya’daki Türk çocuk edebiyatı şiirle başlar. İlerleyen yıllarda hikâye, tiyatro, ninni gibi diğer edebi türlerde de eserler verilir. Özellikle de çocuk dergiciliği ön plana çıkmaktadır. Önce çocuk dergisi *Sevinç* (1951) ve daha sonra *Tomurcuk* dergisi (1957) Üsküp’te yayımlanmaya başlamıştır. Bu dergi ilkokul çağındaki çocuklara hitap eder. Derginin içeriğinde hikâye, çizgi roman, şiir, deneme, bulmaca gibi bölümlere rastlanmaktadır. Bu yazılarda ise daha çok Kuzey Makedonya Türklerinin geçmişi, örf ve âdetleri ve kültürleri anlatılmaktadır. Bu vesileyle öğrencilerin daha çocukluk dönemlerinde kendi kültürleri ile yetişmesi ve temel değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır. *Tomurcuk* dergisi, muhteva, şekil ve yazar kadrosu bakımından Kuzey Makedonya Türk çocuk edebiyatında önemli bir yeri olmakla kalmayıp kazandırmayı hedeflediği değerler bakımından da etkin bir görev üstlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Tomurcuk* Dergisi, Kuzey Makedonya Türk Çocuk Edebiyatı, Değerler.

TEACHING VALUES THROUGH THE MAGAZINE “TOMURCUK”

Asst. Prof. Dr. Refide ŞAINİ
International Balkan University
refide.saini@ibu.edu.mk
North Macedonia

ABSTRACT

Located in the center of the Balkans, the Republic of North Macedonia has hosted many nations and civilizations in history. After declaring its independence in 1991, Greece triggered a years long name dispute followed by an identity crisis with Bulgaria. As soon as the dispute with Greece was resolved in 2020, Bulgaria blocked North Macedonia's path to the European Union. Therefore, these constant problems among its neighbors are directly reflected in the educational process in North Macedonia. The main part of this study, focuses on the educational values reflected in the *Tomurcuk* magazine. The introductory part gives a brief overview of the Turkish juvenile literature in North Macedonia. Although Turkish juvenile literature in North Macedonia starts with poetry, in the following years, works in other literary genres such as short stories, plays and lullabies were published. As a result, the publishing of a juvenile magazine comes to the fore. Primarily *Sevinç* (1951), which was later followed by *Tomurcuk* (1957) are the groundbreaking juvenile magazines published in Turkish language in Skopje. The magazine is consisted of various genres such as: comics, poetry, short stories, essays, crossword puzzles and other texts. These text and articles mainly focused on highlighting the customs and traditions of the Turks living in North Macedonia. Thus, the aim of the magazine is to educate its young readers about the values of their culture. As a result, to this important mission, *Tomurcuk* magazine does not only hold an important place in the North Macedonian Turkish juvenile literature in terms of content, form and a platform for promotion of new writers, it also has an important task in terms of teaching the values it aims to bring.

Keywords: *Tomurcuk* Magazine, North Macedonia Turkish Juvenile Literature, Values.

GİRİŞ

Balkanlar'ın dolayısıyla Makedonya'nın Türklerle tanışması IV. asırda Hun Türklerinin buralara gelişlerine dayanır (Öztuna, 1973:71-257). Hun Türklerini Avar, Bulgar, Kıpçak, Peçenekler takip etmişlerdir. XIV. yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlı hâkimiyeti başlar (Turan, 1997:1744).

Balkan Savaşları ve sonrasında birtakım baskı ve zulümler nedeniyle, Türklerin büyük bir kısmı bu bölgeden göç etmek zorunda bırakılmıştır. Kalanlar ise birçok haktan mahrum şekilde 1912-1944 yılları arasında Sırp-Hırvat-Sloven ve Yugoslav krallıklarının egemenliğinde yaşamışlardır. Yine bu dönemde II. Dünya Savaşı'nın baskı ve zulümlerine maruz kalmışlardır. Dolayısıyla bu dönemde Yugoslavya'da Türkçe yayın hayatı maalesef felç olmuştur (Türkeş, 2007:5; Nuredin, 2008:58; Eren 1989: 65).

1944 yılında Yugoslavya'ya bağlı olarak Makedonya Cumhuriyeti kurulmuştur. Almanya ve Bulgaristan'a karşı yapılan bağımsızlık savaşında sergiledikleri başarıları ile Türklerle pek çok hak ve özgürlük verilmiştir. Yine bu dönemde tüm imkânsızlıklara rağmen Türkçe eğitim verecek kadrolar oluşturulmuş ve Türkçe eğitim öğretim yapılan okullar kurulmuştur (Kaya, 2010:134). "Makedonya" adıyla oluşturulan bu yeni ülkede çocuğa verilen değer artmış ve çocuklara kendi dillerinde eğitim görmeleri ve yine kendi edebiyatlarını tanıma fırsatı verilmiştir.

1. MAKEDONYA'DA TÜRKÇE YAYIN FAALİYETLERİ

Makedonya'da ilk süreli yayın olarak Rumeli Gazetesi yayımlanmıştır. Bu gazete 1876 yılında Manastır'da yayım hayatına başlamıştır (Kaya, 2016:79-114). Bu gazeteden sonra özellikle Meşrutiyet döneminde, Makedonya'da da Osmanlı Devleti'nin diğer bölgelerine paralel olarak süreli yayınların miktarında bir kayda değer bir artış söz konusudur.

Balkan Savaşları'ndan sonra Osmanlı'nın bölgeden çekilmesiyle Krallık Yugoslavyası'nda mağdur durumda olan Türkler din, dil, eğitim, yayım, sosyal ve siyasal örgütlenme gibi önemli konularda yeterince varlık gösterememişlerdir. Dolayısıyla 1912-1944 yılları arasında süreli yayınlar sekteye uğramış olsa da Türkler seslerini duyurmak adına on bire yakın gazete çıkarmak için yoğun bir çaba sarfetmiştir (Kaya, 2010:334).

İkinci Dünya Savaşının son yıllarında, Üsküp'te, Latin alfabesiyle 23 Aralık 1944 yılında ilk Türkçe yayın olan Birlik Gazetesi çıkmaya başladı. Adı geçen bu gazetede çocuklar için de çeşitli yazılar ve şiirler yer almaktaydı (a.g.e, 79: 114).

1949 yılında kadınlar için Yeni Kadın dergisi yayım hayatına adım atarken 1950 yılından itibaren ise ilk çocuk dergisi kabul edilen Pioner gazetesi yayımlanmaya başlar. Hemen sonrasında 1951 senesinde Sevinç, 1957 yılında da *Tomurcuk* dergileri dönemin ilk çocuk dergileri olarak yayımlanmaya başlanır. 1965 yılında toplum, eğitim ve kültür dergisi sayılan Sesler'in yayımlanması ile edebiyat hayatında ciddi bir hareketlenme olur. 1991 yılından itibaren Yugoslavya Federasyonu'ndan ayrılan Makedonya'da muhtelif girişimlerle pek çok gazete ve dergi faaliyet fırsatı bulmuştur (Çelebi, 2015: 121). Özellikle bu yıllarda neşredilen *Tomurcuk* dergisi Makedonya Türk çocuk edebiyatında kendisine önemli bir yer edinmiştir.

2. TOMURCUK DERGİSİ HAKKINDA

Tomurcuk Dergisi, yayım hayatına 1957 yılının Eylül ayında başlamıştır. Derginin sahibi ve kurucusu Necati Zekeriya'dır. Derginin çıkarılmasındaki en önemli amaç ilkökul çağındaki çocukların Türkçeyi daha doğru öğrenmeleri ve günlük hayatta kullanabilmeleridir. Aylık olarak çıkarılan dergi, Temmuz ve Ağustos ayları hariç yılda 10 sayı olarak karşımıza yayımlanır. Derginin künyesi son sayfanın en altında yer alır. Derginin yazı kurulu her yıl değişiklik arz eder. Adresi: Partizanska Sk., Novi zgradi, Üsküp/Makedonya'dır.

2.1 *Tomurcuk* dergisinin şekil özellikleri

Ekonomik zorluklar, buna bağılı olarak istikrarlı bir kadro yetersizliği, yazı bulma/oluşturma sıkıntısı gibi sebepler dolayısıyla *Tomurcuk* Dergisi düzenli bir yayın hayatı geçirmemiştir ve derginin şekil özelliklerinde düzensizlikler olmuştur. Okumuş ve arkadaşlarının dikkatini çeken bu durum neticesinde derginin şekil özellikleri ile ilgili aşağıda ayrıntılarıyla dile getirmiştir (Okumuş ve diğerleri,2013:270-271).

Dergilerin ön kapak tasarımları her sayıda değişiktir. Derginin ressamı tarafından o aya, mevsime veya derginin içindeki konuya uygun olarak kapak resmi çizilmiştir. Derginin adı bazen kapağın üst tarafına, bazen de alt kısmına yazılmış ve dergilerin her kapağı genellikle farklı ressamlar tarafından hazırlanmıştır. Derginin adı ve sayısı dışında ön kapakta nadiren bir şiir veya yazı kullanılmış, arka kapak ise derginin son sayfası gibi düşünülmüştür. Ayrıca arka kapakta bir şiir ve şiire uygun resim, karikatür veya resimli hikâyeler ile bilmecelere yer verilmiştir.

Kapak sayfaları dâhil birinci hamur kâğıda basılan derginin 1965 yılından itibaren baskı kalitesi artar. Dergide yer alan başlıklarla metinlerde farklı puntolar kullanılır. Başlıklar genellikle koyu; fakat desenlerin arasında kaybolacak şekilde yazılmıştır. Sayfa numaraları ikinci sayfadan itibaren başlatılır, ön kapak birinci sayfa kabul edilir.

Dergi kapaklarıyla birlikte 16 sayfadır. 1957-1966 yılları arasında dikey, 1966-1971 yılları arasında yatay olarak basılır. 1971-1972 yıllarında ise, tekrar dikey baskıya dönülür.

Dergide fotoğraf sayısı son derece sınırlıdır. Her sayıda 15-20 civarında desen-çizim bulunurken her ciltte ancak bir iki fotoğraf bulunur.

Derginin hangi bölümlerden oluştuğunu bilmek okuyucuya büyük bir kolaylık sağlar. Bu sayede edebi türlerin tasnifi, yazıların değerlendirilmesi kolaylaşır ve okuyucu bu sayede aradığını hangi sayfada bulacağını önceden bilir. “Karışık Sayfa” olarak isimlendirilen bölümde bulmaca, noktaları birleştirme, bilmece, gülelim, tıpatıp aynısı gibi etkinlikler yer alır. 1963 yılında yayınlanan üçüncü, dördüncü ve beşinci sayıda tamamen okuyucuların şiirlerine yer verilen “Sizin Köşeniz” adlı ayrı bir bölüm ilave edilmiştir. “Yazısız Hikâye” olarak isimlendirilen bölümde çocuklardan resimde gördükleri hikâyeyi yazmaları istenirken “Haydi Resim Çizelim” bölümünde ise çocuklara resim çizmeyi öğretme amacı güdülmüştür. “Dilimizi Düzeltelim” köşesi ise çocukların Türkçeyi doğru kullanmaları için oluşturulmuştur (Şaini, 2020:69-71).

2.2 *Tomurcuk* dergisindeki yazarlar

İçerisinde 7 ve 14 yaş aralığında ikokul çağındaki çocuklara yönelik farklı türlerde metinlerin yer aldığı *Tomurcuk* Dergisi özünde çocuklara yönelik bir dergi olarak tasarlanmıştır. Derginin içeriğinin okul müfredatına paralellik gösterecek şekilde seçilmesine özen gösterilmiştir. Yaz tatiline denk gelen iki ay içerisinde dergi yayınlanmamıştır.

Derginin başında, ilk ve en önemli isim olarak şiir ve hikâyeleriyle tanınan sorumlu yazar Necati Zekeriya bulunmaktadır. Katkıda bulunan diğer kişiler şu şekilde sıralanabilir: Şükrü Ramo, Mustafa Karahasan, Fahri Kaya, Yovan Yovanoviç Zmay, Nusret Dişo Ülkü, Vasil Kunoski, Naim Şaban, Hasan Mercan, İlhami Emin, Sabit Yusuf, Vidoe Podgoreç, Gligor Popovski, Grigor Vitez, Dragan Lukiç, Cahit Külebi, Behçet Kemal Çağlar, Tevfik Fikret, Orhan Veli Kanık, Cahit Sıtkı Tarancı, Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Nazım Hikmet’tir (Şaini, 2020:72).

Tomurcuk dergisinin kapaklarında çocuklara hitap eden farklı sayılarında farklı desenlerle resimler yer almıştır. Emegi geçen bazı ressamlar arasında Mladen Tunič, Aleksandar Çvetkovski, Aço Kayevski, İvan Velkov, Mile Topuzov, Spase Kunovski, T. Şiyakoviç ve Lubişa Ocaklievski vardır (Şaini, 2020:72-73).

Derginin yayınlanma amacı, ilk evrede çocukların okudukları eserler vasıtası ile kelime hazinelerini zenginleştirmek ve böylece kendilerini daha güzel ifade etmelerini sağlamaktır. Böylece onların rahatlıkla

cümle kurma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Buna uygun olarak da dergide yer alan bütün metinlerde yalın ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

3. DEĞER KAVRAMI

Sosyal bilimcilerin ortak bir konusu olan “değer” kavramı, iktisattan felsefeye, sosyolojiden psikolojiye kadar birçok disiplinin konu alanına girdiği için bu kavrama ilişkin farklı tanımlar yapılmıştır. Değer kavramı, iktisattan etiğe geçmiş bir terim olarak kabul edilir (Kuçuradi, 2003:38). Bir iktisat terimi olan değer; insan emeğinin ürünüyle, nesnelere ve parayla ilgilidir (Özgen, 2005:6). “Değerler” ise var olan imkânlarla ve insanla ilgilidir. Kısacası, değer ile değerler birbirinden ayrı kavramlardır.

Değer kavramı, bir varlığa ya da duruma farklı açılardan bir üstünlük biçme niteliğidir (Hitlin ve Piliavin, 2004: 359-393). Bu nitelendirme öznelidir. Değerler eğitimi, toplum hayatının düzenleyicisi ve koruyucusu olmakla beraber eğitimin de önemli bir parçasıdır. Bu değerlerin kazandırılmasında sözel ve sözel olmayan kültürel miras önemli bir rol üstlenmektedir. Yazılı kültürün en önemli unsurlarından birisi de edebi eserlerdir. Bu eserler hem küçüklere hem de büyüklere seslenirken özellikle de çocuk edebiyatı, küçüklere değer aktarımında önemli bir yere sahiptir (Batur ve Yücel, 2012:1032). Bu çalışmada üzerinde durulan *Tomurcuk* dergisinde yer alan değerlerin tasnifitüm yazarlar kendi edebi türlerini yazarken önemli değerlerin dışına çıkmamaya özen gösterdiklerini ortaya koymuştur.

4. TOMURCUK DERGİSİNDE YER ALAN DEĞERLER

Yukarıda ifade edildiği gibi değerler arasında bir ayırım yapmak mümkün değildir. Bu çalışmada *Tomurcuk* dergisindeki değerler muhteva özelliklerine göre sınıflandırılması amaçlanmıştır. Dergide en çok göze çarpan değerler arasında başta sevgideğeri olmak üzere, dil sevgisi, barış, doğruluk ve cesaret değerleri yer almaktadır.

4.1 Cesaret değeri

Cesaret kelime olarak “güç veya tehlikeli bir işe girerken kişinin kendinde bulduğu güven” (TDK, 2011:455) olarak tanımlanmaktadır. *Tomurcuk* dergisinde cesaret değeri Yugoslavya döneminde Makedonya dönemine göre daha fazla rastlanmaktadır. Bu duruma Yugoslavya dönemindeki kahramanlık öykülerinde cesaret değeri ön plana çıkmaktadır. Cesaret değerinden, *Tomurcuk* dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 37 adet tespit edilmiştir. Aşağıda cesaret değerine *Tomurcuk* dergisinden birer örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958’e ait onuncu sayısında Peça Nelerden Korkmuş metninde çocukların hayal dünyasında neler yaşadığını ve bizlerin basit görüşü şeylere farklı anlamlar yüklediklerini anlatır. Çocukların korkularını yenebilmesi için neler yapılması gerektiğini gösterir. Peça yatarken annesinden elektriği kapatmamamsını istemesine rağmen annesi elektriği söndürür. Peça karanlıkta odadaki her şeyden korkar. Duvara dayanmış biri var sandığı şeyin;

“...duvarda asılı beyaz elbiseler...

olduğunu görür. Karanlıkta sobanın yanında duran kadın sandığı şeyin;

...sobanın üstünde de suyla dolu bir kova...

olduğunu görür. Peça bunun gibi bir çok şeyden korkar ama gündüz bu eşlelerin ne olduğunu anlar. Peça’yı sokakta gören arkadaşları onunla her şeyden korkuyor diye dalga geçerler. Peça onlara;

-Hayır, hayır, ben karanlıktan korkmuyorum, ben korkak değilim! dedi.

Bundan sonar Peça artık karanlıkta yatmaktan korkmadı.

Ruba, soba, kova, bavul gibi şeyler onu korkutmadı” (Tomurcuk, 1958:10), cümlelerinden Peça’nın korkularından kurtulduğu anlaşılmaktadır. Çocukların küçük şeylerden korkmamaları, cesur birer birey olarak yetişmeleri gerektiği bu öyküyle anlatılmıştır.

4.2 Doğruluk değeri

Doğru sözcüğü sözlükte “gerçek, yalan olmayan” (TDK, 2011:690); doğruluk ise “doğru ve dürüst olma durumu” (TDK, 2011:692) olarak tanımlanmıştır. Doğruluk ve dürüstlük kavramları bireylere küçük yaştan itibaren verilmelidir. Doğru, dürüst ve adil olmak kavramları birbirini tamamlar. Doğruluk her yerde ve her durumda doğru olma ve doğru olana yakışır şekilde davranmadır. Kişi doğruyu söylediğinde kendisine zarar geleceğini bilse bile doğruyu söylemelidir. Doğruluk ve dürüstlük ailenin uygulamalarından çocuğun edindiği temel kavramlardandır. Doğruluk aynı zamanda bir Müslümanlık belirtisidir. Mehmet Akif Ersoy bir Müslümanda olması gereken özellikler içinde doğruluğu da saymaktadır;

“O küçük boylu, büyük milletin efrâdı bugün,
Müslümanlıktaki erkânı siyanette ferîd;
Müslüman denmek için eksiği ancak tevhîd.

Doğruluk, ahde vefâ, va'de sadakât, şefkat” (Ersoy, 1996:199);

Tomurcuk dergisinin 47 yıllık eğitim öğretim yılında yayımlanan erişilebilen sayılarının toplamında 28 adet doğruluk değerine rastlanmıştır. Aşağıda doğruluk değerinden birer örnek sıralanmıştır.

Tomurcuk dergisinin 1957'ye ait birinci sayısında yer alan Zlata Videçek'e ait Sır metninde Orhan ve annesi anlatılmaktadır. Orhan yatmadan önce annesi;

“-Haydi yavrum, dedi, haydi vakittir yatasın. Eşyalarını iyice hazırla, bak cebinde bilye veya başka herhangi bir şey kalmasın.”

diye tembihler. Orhan tamam, der ve yine de kendi bildiğini yapar. Sabah önce annesi kalkar. Orhan'ın pantolonunu görünce;

-Salyangozlar!

diye bağırır. Siyah pantolonun üstündeki beyaz çizgilerin salyangoz olduğu anlaşılır. Orhan bu durumu görünce;

-Nasıl çıkmışlar?

diye sorar. Annesi de;

“-Cep içindeki karanlıktan usanmış olacaklar, a yavrum, dedi. Öyledir ya, sen onlara bu işi sır tutmalarını söylememişsin ki...” (Tomurcuk, 1957:2) cevabı ile Orhan'a doğru söylemenin önemini anlatmaktadır.

4.3 Barış değeri

Barış sözlükte “savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum” (TDK, 2011:255) ikinci anlam olarak verilmiştir. Barış içinde yaşamak toplumu maddi ve manevi anlamda güçlendirir. Bireyler için hayatı kolaylaştırır. Toplumsal barış iyi bir yaşamın en başat koşullarındandır. Güven, asalet, iyilikseverlik barışla birlikte gelir. Demokrasi, özgürlük, dayanışma, paylaşma, birlik içinde olma barışın devamı için önemlidir. Nazım Hikmet'in sözleriyle barış toplumun kardeşliğidir;

“Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür

Ve bir orman gibi kardeşçesine” (Soysal, 2016:77)

Barış değeri, *Tomurcuk* dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 74 adet tespit edilmiştir. Aşağıda barış değerine *Tomurcuk* dergisinden birer örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1969'a ait ikinci sayısında yer alan Hasan Mercan'ın Tito Bana Çiçek Verdi adlı öyküsünde;

“Kalabalık alkışlamaya, Tito da selâmlamaya başladı. Elini salladıkça kalabalığın güler yüzlerine sevinç getiriyordu. Hele çocukların sevincini görmeye değerdî o ara...

Ortalık çiçeklerle yığdırılmıştı...

Araba Barış'ın yanı sıra geçince, çocuğun ayakları arasına bir çiçek karıştı.

Barış, gururlandı bundan:

-Anne, anne, dedi, Tito bana çiçek verdi!...

Annesi saçlarından okşadı:

-Bu solmayan bir çiçektir, yavrum! -dedi.

Caddedeki tüm çiçekler, Barış'ın çiçeği kadar güzel, Barış'ın çiçeği kadar kokulu değillerdi..." (Tomurcuk, 1969:2) ifadeleriyle halkın Tito'ya olan sevgisi, coşkusu ve heyecanı dile getirilmiştir. Topluları birliktelik içinde yaşatan ve barış için mücadele eden liderlerin her zaman sevileceği görülmektedir.

4.4 Dil sevgisi değeri

Dil, Muharrem Ergin'e göre insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir (Ergin, 2008:3). Dil milleti bir arada tutan yapı taşlarındandır. Dil birliği milletin bireyleri bir arada yaşamasa da aralarındaki bağı, iletişimi sağlayan vasıta. Bireylere küçük yaştan itibaren dil sevgisi değeri verilmelidir. Dilin önemini anlayan bireyler millet olarak beraberlik ve dayanışma içinde olacaklardır. Dil sevgisi değeri, *Tomurcuk* dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 13 adet tespit edilmiştir. Aşağıda dil sevgisi değerine *Tomurcuk* dergisinden birer örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1958'e ait beşinci sayısında Resimli Alfabe metninde Ayten'e beşinci yıl dönümünde bir alfabe kitabı verilmiştir. Annesi kızına alfabeyi tanıtır;

“-Bak, kızım, dedi, bu U harfidir.

-U? diye Ayten şaşırıldı.

-Evet U dedi annesi.

-Peki ama neden U diye Ayten anlamadığı için yeniden sordu.

U uçak demektir, dedi annesi.

Ayten böylece harfleri ezberlemeye başladı. N onun için N değil, ninedir. T tiren, K kaz, hep böyle, her harf için birer isim biliyordu” (Tomurcuk, 1958:12-13). Öykünün alıntısından Ayten'e dil sevgisi değeri verilmeye çalışılmaktadır.

4.5 Sevgi değeri

Sevgi “insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” (TDK, 2011:2081) olarak sözlüklerde tanımlanmaktadır. Sevgi denildiğinde Türk edebiyatında akla gelen ilk isim Yunus Emre'dir. Yunus Emre;

“Ben gelmedim da'vî için, benim işim sevi için;

Dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim (Gölpınarlı, 1971:38).

şiri ve;

Gelin bir danışalım, kolay işi turalım;

Sevelim-sevilelim, dünyâ kimseye kalmaz.” (Gölpınarlı, 1971:58) şiirinde sevgi en iyi şekilde anlatılmıştır. Sevgi değeri, *Tomurcuk* dergisinde 47 yıllık eğitim öğretim döneminde erişilebilen sayılarda toplam 97 adet tespit edilmiştir. Aşağıda sevgi değerine *Tomurcuk* dergisinden birer örnek verilmektedir.

Tomurcuk dergisinin 1965'e ait birinci sayısında yayınlanan Nusret Dişo Ülkü'ye ait Çocukların Elleri adlı şiirde şair;

“Pamuksu Küçük Küçükük

Ne Tütün İçmiş

Ne Kadeh Kırmış

Çocukların, Çocukların Elleri” (Tomurcuk, 1965:5).

Çocuklar ellerinin masumiyetini bir terazi gibi şiirde işlerken o ellerin kötülükten, kabalıktan, acımasızlıktan, kötülükten uzak, pırıl pırıl bir güzelliğe sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu mısralarda şair, çocukların sevgiye ne denli layık oldukların gerekçesiyle ortaya koymuştur.

SONUÇ

Günümüz Rumeli Türklerin edebiyatı çevresinde yazı dili ile yazılan eserlerle oluşan zengin edebiyat kendi yolunda gelişmesini sürdürmüş ve sürdürmektedir.

Makedonya'daki Türk sanatçılar *Tomurcuk* dergisinde yayınladıkları eserlerde Türkiye Türkçesiyle yazmaya özen göstermişlerdir, ancak yapılan bu çalışmada dergide yayınlanan eserler incelenirken Balkan dillerinin Makedonya Türklerinin diline etkisi ortaya çıkmıştır. Bu etki ilk başlarda daha yoğunken 1990'lı yıllarda Makedonya'ya demokrasinin gelmesi ve Türkiye ile kurulan yakın ilişkiler sayesinde Makedonya'da yaşayan Türkler, Türkçe eserlere daha kolay ve hızlı ulaştınca Türkçeleri gelişti. Dolayısıyla günümüz sanatçıların eserlerinde Balkan dillerinin etkisinin azaldığı görülmektedir. Ne yazık ki *Tomurcuk* dergisinin 2004 yılında kapatılmasıyla genç kuşak sanatçılar güzel Türkçelerini yansıtmaya fırsatını yakalayamamıştır.

Tomurcuk dergisi 1957 ve 2004 yılları arasında Makedonya Türkleri arasında yaygınlığını devam ettirdi. Bu dergi Makedonya'da yaşayan çocuklara özel hazırlanmış bir dergiydi. *Tomurcuk* dergisinde eğitim, kültür, edebiyat, tarih gibi farklı alanlarda çeşitli yazılara yer verilirdi. Derginin asıl amacı 7 ve 14 yaş aralığındaki çocukların okul eğitimine destek vermek olmakla birlikte dergi aynı zamanda çok sayıda genç kalemin yetişmesine de katkı sağlamıştır.

Tomurcuk dergisi, aynı zamanda çocukları çeşitli konuda aydınlatmayı hedeflemiştir. Bir taraftan ahlaki ve kültürel değerler ele alınırken diğer taraftan örnek bir öğrenci modelinin sergilenmesine önem verilmiştir. *Tomurcuk* dergisinin çocuklarla etkileşimi sayesinde birçok çocuk da ilk yazılarını dergide yayımlama fırsatı bulmuştur. Benzer şekilde, çok sayıda şair ve yazar ilk tecrübelerini bu dergide yayınlamıştır. Balkan yazar ve şairlerin eserlerinin yanısıra Türkiye'den sanatçılara da yer veren dergi, bu tavrıyla ana vatandan hiçbir zaman uzak kalmadığını ve ana vatandan beslendiğini hissettirmektedir.

KAYNAKÇA

- Batur, Z., Yücel, Z. (2012). Ahmet Efe'nin Çocuk Hikâyelerinde Değer Eğitimi ve Hikâyelerin Türkçe Eğitimine Katkısı. *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 1031-1049.
- Çelebi, T. (2015). Makedonya Türk Çocuk Edebiyatının ilk Gazetesi: Pioner. *Türük Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. 3(6), 119-139.
- Eren, İ. (1989). "Yugoslavya'da Türkçe Basın (1866-1986)", *Sesler Dergisi*.
- Ergin, M. (2008). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Ersoy, M. A. (1996). *Safahat*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Gölpınarlı, A. (Yay. Haz.). (1971). *Yunus Emre'den Seçmeler*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Hitlin, S., Piliavin, J. (2004). "Values: Reviving a Dormant Concept". *Annual Review of Sociology*, 30, 359-393.
- Kaya, F. (2010). "Yugoslavya Türk Şiiri", *Hayatı-Sanatı-Eserleri- Fahri Kaya*, (Ed: Nazlı Rana Gürel, Zeki Gürel) Ankara: Berikan Yay.
- Kaya, F. (2016). "Şafak Sökerken", Yeni Balkan Yay. Üsküp.
- Kuçuradi, İ. (2003). *İnsan ve Değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Marşak, S. (1958). *Peça Nelerden Korkmuş*. Tomurcuk Dergisi.
- Mercan, H. (1969). *Tito Bana Çiçek Verdi*. Tomurcuk Dergisi.
- Nuredin, A. (2008). *Osmanlı Sonrası Makedonya*, Üsküp: Matüsiteb Yay.
- Okumuş, S., Kaçar, H., & Kaçar, E. (2013). Makedonya'da Türkçe Yayınlanan Bir Çocuk Dergisi: Tomurcuk, *Bildiri Kitabı 2. Cilt, Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı "Balkanlarda Türkçe"* Hëna e Plotë "Beder" University, November, 14-16, 2013, Tiran/ Albania.
- Özgen, S. (2005). *İstanbul. İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi*. Master's Thesis. Marmara University.
- Öztuna, Y. (1973). "Başlangıcından Zamanımıza Kadar Türkiye Tarihi", C.1, İstanbul Resimli Alfabe. (1958). Anonim. Tomurcuk Dergisi.
- Soysal, İ. (2016). *20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi*. Ankara: Bilgi.
- Şaini, R. (2020). *Kuzey Makedonya'da Türk Çocuklarının Açan Tomurcuğu (Tomurcuk Dergisinde Değerler Eğitimi)*. Yayın evi 2-ri Avgust, Ştip
- Turan, Ö. (1997). "Balkan Türklerinin Dini Meseleleri", Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı II, Sayı 16, Ankara.
- TürkDilKurumu. (2011). *TürkçeSözlük*. Ankara: TDK.
- Türkeş, M. (2007). "Yugoslav Devletinin Kuruluşu ve Krallık Dönemi", *Balkanlar El Kitabı Volume 2. Çağdaş Balkanlar*, (Ed.s. Karatay, O., Gökdağ, B. A.). Çorum-Ankara: KaraM&Vadi Yayınları.
- Ülkü, N. D. (1965). *Çocukların Elleri*. Tomurcuk Dergisi.
- Videçek, Z. (1957). *Sır*. Tomurcuk Dergisi.
- WEB 1: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/justice>
- WEB 2: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/justice>